

Doc. JUDr. Ing. Martin Kubinec, PhD.
Katedra obchodného a finančného práva
Právnická fakulta Univerzity Mateja Bela v Banskej Bystrici
Komenského 20, 974 01 Banská Bystrica

V Banskej Bystrici, dňa 18.1.2023

OPONENTSKÝ POSUDOK

habilitačnej práce **JUDr. Jany Strémy, PhD.** na tému: „**Likvidácia obchodnej spoločnosti**“

Na základe Žiadosti **doc. JUDr. Eduarda Burdu, PhD.**, dekana Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave zo dňa 10.10.2022 o vypracovanie oponentského posudku som vypracoval nasledovný

oponentský posudok

habilitačnej práce **JUDr. Jany Strémy, PhD.**, odbornej asistentky Katedry obchodného práva a hospodárskeho práva Právnickej fakulty Univerzity Komenského v Bratislave, v odbore habilitačného konania obchodné a finančné právo, na tému: „**Likvidácia obchodnej spoločnosti**“

Oponovaná práca bola predložená ako monotematická práca, ktorá prináša nové vedecké poznatky: STRÉMY, J.: Likvidácia obchodnej spoločnosti. 182 str. podľa č. 1 ods. 3 písm. b) Zásad habilitačného konania o udelenie titulu docent a vymenúvacieho konania za profesora na Univerzite Komenského v Bratislave.

1. Úvod

Problematika zrušenia, likvidácie a zániku obchodných spoločností je na Slovensku témou, ktorá je s výnimkou komentárov a niekoľkých vedeckých prác v periodikách a zborníkoch (ako zhodne uvádza aj autorka), publikačne a vedecky poddimenzovaná. To pritom vôbec neznamená, že by všetky otázky s ňou spojené boli dávno vyriešené, skôr naopak – (aj) nedávna komplexná novelizácia Obchodného zákonníka kladie na komercialistov, ale aj civilistov nové výzvy pre vedecké spracovanie témy.

Tie sú ešte zvyraznené tým, že pred časom sa zintenzívnila snaha zákonodarcu o tzv. čistenie obchodného registra a v rámci neho aj o vymazanie tisícok spiacich, resp. mŕtvych obchodných spoločností a družstiev, ktoré nevykazujú žiadnu aktivitu a sú skôr zdrojom problémov, než súčasťou zdravého podnikateľského trhového prostredia.

Napokon, nemožno nespomenúť aj prebiehajúce rekodifikačné práce slovenského súkromného práva, ktoré sa nepochybne dotknú aj likvidácie nielen obchodných spoločností a družstva, ale aj všetkých právnických osôb.

2. Aktuálnosť zvolenej témy

S ohľadom na vyššie uvedené považujem výber témy pre spracovanie v rámci habilitačného konania habilitantky za vysoko aktuálny. Domnievam sa tiež, že je správne, že sa autorka sústredila primárne na analýzu fázy medzi zrušením a zánikom obchodnej spoločnosti samotnej, tzn. na proces likvidácie, no neopomínajúc dôvody zrušenia spoločnosti, ale aj vstupu spoločnosti do likvidácie, jej podstatu a ciele.

Je totiž nepochybné, že jednak s ohľadom na rozsah právnej úpravy zrušenia, likvidácie a zániku obchodných spoločností a družstva, jej rozptyl nielen v Obchodnom zákonníku, ale aj v iných, hmotno-právnych, no aj procesno-právnych predpisoch, by to vysoko prevýšilo odporúčaný rozsah habilitačnej práce a jednak by autorka musela sklznúť do nevyhnutnej popisnosti a preto veľmi pozitívne hodnotím obmedzenie záujmu práve len na likvidáciu, ktorá je vedecky zrejme najväčšou výzvou.

3. Vybrané metódy spracovania

Ako uvádza autorka v úvode práce, pri spracovaní problematiky čerpala z portfólia štandardných metód vedeckého skúmania v oblasti spoločenských vied (t. j. deduktívno-induktívna metóda, analytická metóda, komparatívna metóda a verifikačná metóda). Tento diapazón metód vedeckého skúmania je určite dostatočným pre spoľahlivé vedecké zvládnutie problematiky.

Očakávaným bolo využitie komparatívnej metódy pri porovnaní slovenskej úpravy likvidácie s obdobnou úpravou v jurisdikciách Českej republiky, Nemecka a Španielskeho kráľovstva, tzn. jednak z veľmi príbuznej právnej úpravy a jednak z úprav s odlišnými právnymi spoločensko-historickými tradíciami, aj keď práve nemecká úprava je v našich podmienkach dlhodobo sledovaným vzorom.

4. Systematika habilitačnej práce a jej ciele

Habilitačná práca obsahuje úvod (ako úvod do problematiky) i záver (formulovanie a sumarizácia záverov), pričom jadro práce je rozdelené do šiestich kapitol, ktoré sú ďalej členené do podkapitol.

V úvode práce je stanovený hlavný cieľ práce – ponúknuť hlbšiu analýzu inštitútu likvidácie obchodnej spoločnosti nielen v kontexte aktuálnej právnej úpravy, ale aj jeho selektívnych súvislostí, ako aj vyhodnotiť dostatočnosť a efektivitu právnej úpravy likvidácie na Slovensku, vrátane porovnania s cudzími jurisdikciami.

Takto formulovaný cieľ práce považujem za vhodný a vzhľadom na charakter práce a jej rozsah aj za dosiahnuteľný. V úvode tiež autorka sumarizuje prehľad súčasnej vedeckej a odbornej literatúry na Slovensku a v Českej republike

Počnúc prvou kapitolou sa autorka postupne venuje všeobecnej charakteristike likvidácie obchodnej spoločnosti, vlastnému procesu likvidácie, dodatočnej likvidácii, postaveniu likvidátora, úprave postihu neaktívnych spoločností a napokon v poslednej, komparatívnej kapitole, porovnaniu úpravy likvidácie vo vybraných jurisdikciách.

5. Obsahové zameranie habilitačnej práce a problémy v nej riešené

Prvá kapitola s názvom Likvidácia obchodnej spoločnosti (str. 15 – 41) sa obsahovo zameriava na všeobecné vymedzenie likvidácie spoločnosti ako právneho inštitútu, ktorý treba nepochybné vnímať nielen očami právnika, alebo aj ekonóma. Obidva pohľady – ekonomický i právny, sú v zásade neoddeliteľné, keďže sú to spravidla ekonomické dôvody, ktoré vedú ku kríze spoločnosti, rezultujúcej často práve do zrušenia spoločnosti a jej následnej likvidácie. Kríza je, ako sama autorka uvádza, pravidelnou a logickou súčasťou životného cyklu podniku ako primárne ekonomického konceptu, čo len podčiarkuje nielen právne, ale aj ekonomické konotácie likvidácie spoločnosti. Autorka tiež predstavuje početné pohľady na vymedzenie likvidácie ako procesu, smerujúceho k vysporiadaniu obchodného imania zrušenej spoločnosti.

Autorka sa v tejto časti práce venuje aj zaujímavej otázke právnej subjektivity zrušenej spoločnosti počas likvidácie, pričom ponúka viaceré pohľady na jej riešenie, pričom sa prikláňa k názoru, že právna subjektivita zrušenej spoločnosti zostáva počas jej likvidácie v plnom rozsahu zachovaná, vrátane procesnej subjektivity a prípadný exces likvidátora z rozsahu jeho zákonnej limitácie konania môže mať nanajvýš zodpovednostné účinky - v podobe uplatňovania nárokov na náhradu škody zo strany externých, no, podľa môjho názoru, najmä reziduálnych veriteľov. Zaujímavou staťou tejto kapitoly sú aj poznámky autorky o likvidačnej podstate a predavku na likvidáciu, ktorá zahŕňa aj rekodifikačné úvahy o možnosti prenechať likvidačnú podstatu veriteľom spoločnosti, voči čomu sa osobne staviam predbežne pomerne rezervovane.

Druhá kapitola, s názvom Proces likvidácie obchodnej spoločnosti (str. 42 - 61), mapuje vlastný priebeh likvidácie, ktorý autorka člení na prípravnú, realizačnú a záverečnú fázu. V prípravnej fáze by mal likvidátor spoločnosti vypracovať časový a obsahový plán likvidácie, vrátane ekonomického rozboru zrušenej spoločnosti. Autorka, nehľadiac na tento (hoci zo zákona priamo takáto povinnosť nevyplýva a môže sa javiť ako zbytočne formalistická najmä pre spoločnosti so zanedbateľným likvidačným majetkom a niekoľkými veriteľmi), opakovane (a správne) prízvukuje povinnosť likvidátora podať návrh na vyhlásenie konkurzu v prípade predĺženia spoločnosti a upozorňuje na fakt, že súbeh konkurzu a likvidácie je zo zákona riešený v prospech konkurzu ako spôsobu vysporiadania obchodného imania zrušenej spoločnosti s akcentom na ochranu nespriaznených externých

veriteľov.

V rámci rozboru realizačnej fázy likvidácie autorka upozorňuje na povinnosť uvádzať spolu s obchodným menom aj dodatok označujúci aktuálny právny stav spoločnosti (v likvidácii), no zaoberá sa aj zaujímavou otázkou účinkov zápisu prvého likvidátora do obchodného registra (kedy konštitutívne spoločnosť vstupuje do likvidácie) v korelácii s pripravovanou rekonštrukciou súkromného práva, ktorá v zásade bude znamenať návrat k pôvodnému konceptu.

V podkapitolách tejto časti práce sa autorka venuje konvokácii veriteľov, prihlasovaniu pohľadávok, vypracovaniu zoznamu pohľadávok a zoznamu majetku a napokon aj vysporiadaniu sa s veriteľmi, pričom formuluje názor, že premlčanú pohľadávku veriteľa by likvidátor nemal splniť, a to ani vtedy, ak by to viedlo k efektívnemu priebehu likvidácie, s čím sa dá do veľkej miery súhlasiť. Bez povšimnutia autorka neopúšťa ani zásadu *absolute priority rule* pri uspokojovaní pohľadávok reziduálnych veriteľov; a ani zreteľný príklon, či aspoň zjavnú inšpiráciu úpravou konkurzu v právnej úprave likvidácie.

Oceňujem tiež aj vlastný názor autorky na možnosti ukončenia likvidácie s jediným veriteľom (str. 56) a so spornými pohľadávkami voči zrušenej spoločnosti, kedy pripúšťa ukončenie likvidácie. Otáznou v tomto prípade zostáva zodpovednosť likvidátora za prípadnú tým spôsobenú škodu.

V rámci záverečnej fázy likvidácie autorka formuluje názor (str. 59), že „likvidátorovi končí funkcia v okamihu skončenia likvidácie, a nie až okamihom výmazu spoločnosti z obchodného registra,“ s čím sa však osobne nestotožňujem, a naopak, domnievam sa, že funkcia likvidátora trvá až do výmazu spoločnosti z obchodného registra.

Tretia kapitola (Dodatočná likvidácia) je v porovnaní s predchádzajúcimi časťami práce rozsahovo stručnejšia (str. 62 – 75), no je venovaná donedávna pravdepodobne najdiskutovanejšej časti právnej úpravy zrušenia, likvidácie a zániku obchodných spoločností – tzv. dodatočnej likvidácii. Svoje úvahy, inšpirované českou úpravou, začína otázkou, či je možné rozšíriť likvidačnú podstatu o novoobjavený alebo dovtedy neznámy majetok aj po ukončení likvidácie, ale ešte pred výmazom spoločnosti z obchodného registra. Keďže odpoveď autorky je kladná, v zásade pokračuje aj v náčrte, ako má likvidátor v prípade tzv.

pokračujúcej likvidácie postupovať, a upozorňuje tiež na to, že pokračujúca likvidácia môže znamenať dodatočné nároky na likvidačný zostatok, už rozdelený reziduálnym veriteľom.

V ďalšom texte autorka prekladá historický prierez právnej úpravy dodatočnej likvidácie, poukazuje na jej nedostatky, sumarizuje pohľady judikatúry (najmä Ústavného súdu SR) a doktríny, vrátane, podľa môjho názoru, veľmi spornej čiastočne obnovennej (procesnoprávnej) subjektivity zaniknutej spoločnosti. V ďalšom texte autorka v kontexte aktuálnej úpravy resuscitácie zaniknutej spoločnosti formuluje svoje analytické poznatky o dodatočnej likvidácii *de lege lata*.

Štvrtá kapitola, s názvom Likvidátor (str. 76 – 112), je zameraná na jednotlivé aspekty postavenia likvidátora ako kľúčovej osoby v procese likvidácie. Jeho pozíciu treba vnímať v kontexte zákonnej, či vnútornej organizačnej štruktúry spoločnosti. Autorka sa v tejto časti práce mimoriadne podrobne a dôsledne analyticky zaoberá jednak postavením likvidátora ako orgánu spoločnosti *sui generis*, jednak jeho ustanovením do funkcie, vrátane predpokladov pre jej výkon, ktoré skúma aj cez prizmu aktuálnej slovenskej a českej judikatúry. Prihovára sa tiež za využívanie uzavretia písomnej zmluvy o výkone funkcie likvidátora s odkazom na § 66 OBZ, ktorá by mala bližšie upravovať práva a povinnosti likvidátora, vrátane asi kľúčovej otázky jeho odmeny a náhrady výdavkov.

Samostatnú podkapitolu autorka venuje zániku funkcie likvidátora (podkapitola 4.3. práce), či pôsobnosti a zodpovednosti likvidátora za škodu (podkapitola 4.4. práce).

Povinnosti likvidátora autorka člení do viacerých skupín – povinnosti smerujúce k ukončeniu likvidácie, oznamovacie a notifikačné povinnosti, povinnosti vo vzťahu k účtovníctvu spoločnosti a povinnosti voči registrovanému súdu. Pokiaľ ide o odmenu likvidátora, v tomto smere by som v práci očakával rozsiahlejšiu analýzu úpravy. Veľkú pozornosť autorka venovala zodpovednosti likvidátora a dôsledkom porušenia povinností likvidátora, v rámci toho podrobila skúmaniu základné atribúty konania likvidátora - povinnosť konať s odbornou starostlivosťou a rešpektovať pravidlo podnikateľského úsudku.

V podkapitole 4.6.2. sa autorka zamerala na dôsledky porušenia povinností likvidátora, ktoré vidí v podobe odvolania z funkcie, povinnosti nahradiť spôsobenú škodu, diskvalifikácie, sankcií spojených s úpadkom spoločnosti a napokon aj trestnej

zodpovednosti, v rámci ktorej autorka (a s týmto názorom bez výhrad súhlasím) konštatuje, že napr. zavedenie skutkovej podstaty trestného činu nekalej likvidácie do Trestného zákona nebolo nutné.

Piata kapitola – Úprava postihu neaktívnych spoločností (str. 113-145), je vo svojej podstate prípadovou štúdiou o tom, ako sa k zmenám právnej úpravy nemá pristupovať, a ako aj dobre mienený cieľ môže negatívne a existenčne ovplyvniť mnoho subjektov práva (obchodných spoločností a družstiev). Autorka totiž v kapitole podrobuje detailnej analýze proces tzv. čistenia obchodného registra od osôb, ktoré v ňom *de lege lata* (po veľkej novele Obchodného zákonníka 390/2019 Z. z.) nemajú byť zapísané (najmä početné fyzické osoby), ale aj tzv. mŕtve, spiace, či hibernujúce subjekty, ktoré nevykazujú žiadnu činnosť, alebo si nespĺnili zákonné povinnosti (typicky napr. vo vzťahu ku euro-konverzii základného imania, či neukladaniu účtovných závierok do zbierky listín obchodného registra).

V tejto časti práce (možno aj trochu nad jej očakávateľný rámec) sa autorka venovala aj zaujímavým doktrínalným otázkam postavenia právnických osôb (aj) ako nositeľov základných práv a slobôd. Kvitujem využitie štatistických údajov i prehľadných tabuliek a grafov, ktoré preukazujú aj tvrdé reálne dáta pre komplexné posúdenie problematiky.

Posledná – šiesta kapitola, nesie výrazne komparačný charakter - Likvidácia vo vybraných jurisdikciách (str. 146 – 160), v ktorej si pre porovnanie autorka vybrala právnu úpravu likvidácie v Nemecku a Španielsku – v týchto krajinách autorka absolvovala študijné pobyty a tak je zrejmé, že (aj z metodologického hľadiska) má tento výber svoje opodstatnenie a môže byť v niektorých ohľadoch inšpiráciou pre pripravovanú rekodifikáciu súkromného práva a aj práva obchodných spoločností na Slovensku.

V závere autorka sumarizuje výsledky svojej vedeckej činnosti, hodnotí dosiahnutie v úvode stanovených cieľov, zdôrazňujúc pritom, že v prípade hodnotenej habilitačnej práce ide o prvé monografické dielo na túto tému v slovenských podmienkach. Stotožňujem sa s tvrdením autorky, že likvidácia spoločnosti nemusí byť *a priori* dôsledkom podnikateľského zlyhania spoločnosti, či jej hospodárskych problémov. Aj v týchto prípadoch však platí, že (zrušenie) a likvidácia spoločnosti je „reprezentantom serióznosti spoločníkov spoločnosti vyriešiť situáciu, zrušiť spoločnosť a ukončiť jej aktivity transparentným, čestným a zákonným spôsobom,“ (str. 161) hoci aplikačná prax ukazuje početné prípady, keď sa práve

tomuto spôsobu ukončenia existencie spoločnosti spoločníci dôsledne vyhýbajú.

V ďalších častiach záveru autorka sumarizuje podstatné závery jednotlivých kapitol práce a napokon sa prihovára (zohľadniac celkom zjavnú inšpiráciu zákonodarcu v konkurznom práve) za zachovanie likvidácie ako dostatočne autonómneho, flexibilného a efektívneho inštitútu súkromného práva.

6. Dosiahnuté výsledky, prínos pre ďalší rozvoj vedy a dosiahnutie cieľov

Predovšetkým je potrebné uviesť, že habilitačná práca je vyvrcholením niekoľkoročného sústredeného vedeckého a publikačného úsilia autorky práve v oblasti zrušenia, likvidácie a zániku obchodných spoločností, ktoré počas celej tejto doby (keďže náš vedecko-výskumný záujem sa do veľkej miery prelína) dôsledne sledujem. Veľmi ma preto teší, že sa habilitantke podarilo toto úsilie pretaviť do kvalitného vedeckého výstupu, ktorý je jedným z podkladov pre úspešné zvládnutie habilitačného konania.

Napriek tomu, že úlohou oponenta v habilitačnom konaní je v súčasnej právnej úprave „len“ vyhotovenie oponentského posudku na habilitačnú prácu, rád by som tento rámec vedome prekročil – chcem totiž poďakovať a oceniť závideniahodný elán a vedecký, ale aj (ako mi je známe) pedagogický entuziazmus habilitantky, erudíciu a kvalitu jej doterajšej práce a výstupov z nej, ktoré dobre poznám a rád ich využívam aj vo svojej vedecko-výskumnej činnosti.

Habilitačná práca nie je komplexným (v zmysle vyčerpávajúcim) dielom, ktoré by sa širokospektrálne venovalo všetkým atribútom otázkam zrušenia, likvidácie a zániku obchodných spoločností, čo napokon (aj s ohľadom na odporúčaný rozsah práce) nebolo cieľom autorky. Naopak, autorka sa podujala vedecky a monograficky spracovať len určitý výsek témy – likvidáciu obchodnej spoločnosti, ktorá má (vďaka § 20a ods. 4 OZ) podstatne širší dosah, než by sa mohlo na prvý pohľad javiť.

Dielo preto vo výsledku predstavuje kvalitnú a ucelenú teoretickú a právno-komparatívnu analýzu procesu likvidácie v slovenských podmienkach.

Práca vhodne dopĺňa jestvujúcu domácu vedeckú literatúru a je nepochybne prínosom

pre ďalší rozvoj vedy obchodného práva a možno len očakávať, že sa autorka po vhodných úpravách rozhodne prácu aj publikovať.

Habilitačná práca je napísaná prísne vedeckým štýlom, ktorý je však zrozumiteľný a dostatočne pútavý a podnetný pre jej čitateľa.

7. Zoznam použitej literatúry

Zoznam použitej literatúry predstavuje rozhodne dostatočný základ pre teoretické zvládnutie problematiky. Autorka hojne využívala dostupnú literatúru, vrátane zahraničnej (cudzojazyčnej); aktívne tiež pracovala najmä s relevantnou judikatúrou slovenských a českých súdov.

Zdroje sú korektne označené a poznámkový aparát je rozsiahly, zahŕňa 349 citácií a poznámok.

8. Hodnotenie formálnej a grafickej úrovne práce

Po formálnej stránke nemožno práci v zásade nič vytknúť, okrem drobných preklepov a pravopisných chýb, ktoré však nemajú vplyv na kvalitu práce. Habilitačná práca obsahuje všetky náležitosti, vyžadované vnútornými predpismi Univerzity Komenského a rovnako tak spĺňa podmienky vyžadované pre vedecké monografie podľa aktuálnej právnej úpravy.

9. Výsledok protokolu o originalite práce

Podľa Protokolu o kontrole originality zo dňa 31.8.2022 vykazuje oponovaná práca percento zhody na úrovni 17,31 %, ktoré je relatívne nízke a spoľahlivo preukazuje samostatnú tvorivú činnosť autorky. Aj táto (nízka) zhoda je spôsobená prekryvom s prácami s nadprahovou hodnotou podobnosti neprevyšujúcou 1,22 % pri najpríbuznejšej práci a preto je výsledok originality práce plne akceptovateľný.

Zhody boli v texte habilitačnej práce identifikované len vo vzťahu k citáciám právnych noriem, resp. citáciám z judikatúry a odbornej literatúry, ktoré sú v texte korektne označené v súlade s citačnými normami.

10. Otázky pre obhajobu habilitačnej práce

Navrhujem, aby v rámci obhajoby habilitačnej práce habilitantka prezentovala svoje názory k nasledovným okruhom otázok:

- 1) **Odmena a náhrada výdavkov likvidátora a ich právna úprava, odmena a výdavky likvidátora ustanoveného spoločnosťou v prípade absencie osobitnej dohody o odmene (napr. v zmluve o výkone funkcie)**
- 2) **Metódy a spôsoby speňažovania likvidačnej podstaty likvidátorom, podmienky naturálneho uspokojenia pohľadávok veriteľov**

Záver:

Vzhľadom na uvedené skutočnosti považujem za potrebné vysloviť záver, že predložená habilitačná práca habilitantky **JUDr. Jany Strémy, PhD.** bola spracovaná na veľmi dobrej úrovni. Autorka prejavila vysokú odbornú erudíciu, schopnosť analyzovať právnu úpravu, pracovať s dostupnou domácou a zahraničnou odbornou literatúrou a judikatúrou, práca zodpovedá požadovaným formálnym kritériám, odporúčam ju na obhajobu pred habilitačnou komisiu a následne

navrhujem,

aby na základe predloženej habilitačnej práce, po jej úspešnej obhajobe a po splnení všetkých podmienok habilitačného konania bol **JUDr. Jane Strémy, PhD.** udelený vedecko-pedagogický titul „**docent**“ (**doc.**) v **odbore habilitačného konania obchodné a finančné právo.**

.....
Doc. JUDr. Ing. Martin Kubinec, PhD.